

Bayaanka Xuquuqda Daryeelka Guriga ee Federaalka

YAALO MEDICARE/MEDCAID GURYAHA AAYSIYEEN SHATI/AQOONSI XIRFAADAHA DARYEELKA

Dhamman deeganayasha idil ee ku jiro guryaha daryeelka xiliyaada dheer waxa aay leyihiin xuquuq loo ogol yahay iyadoo laga tixraacayo sharuucda federaalka iyo gobolka. Xuquuqahan waxa laga tixraaca shuruucda Federaalka waxa ayna qabtaan dhammaan guryaha Shati/Aqoonsi daryeelka haysto ee ku hoos jiro barnaamijta Medicaid ama Medicare.

Guri¹ oo diidi karo shaqsi/bukaan ma jiro in bukaanka xuquuqahan aaysan helin si loo aqbalo ama ay u joogan goobta daryeelka.

Xuquuqda Deeganaha

Deeganaha wuxu leeyahay xuquuq ah in la ixtiraamo, la aqoonsado, oona la sameeyo xirir wada hadal ku jiro in oo helo adeegyada goodaha iyo kuwa banaanka ka ah guriga. Guriga waa in oo difaacid iyo horumarin ku sameeya xuquuqda deegane waliba, oo aay ku jiran xuquuqahan soo socda:

Helista Xuquuqda

1. Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in oo helo xuquuqdiisa ama xuquuqdeeda deegane ahaan ku nool guriga iyo muwaadin ama deegane ahaan ku nool wadanka Mareykanka.
2. Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in xor ka noqdo faragaashi, caago joogleyn, madaab takoor, ama ka hor guriga in oo ka horjoogsadoo xuquuqdiisa ama xuquuqdeeda.
3. Haddii aay dhacdo in loo arko deegane in oo saan wax fahmeeyn/ogeyn sharciga gobolka iyaado maxkaamada aqoonsare eegeyso, xuquuqda qofka deeganaha ah waxa mataali karo qof ka sharci ahaan gobolka oo magaacabay si oo ugu hadlo booska deeganaha.
4. Haddii aay dhacdo deegane maxkamada gobolka oo arkin in oo saan wax fahmeeyn, shaqsi sharciyaan mataalo racaayo sharciga ayaa laga yaaba in oo istcimaalo xuquuqaha ilaa intaa sharciga gobolka ogolyahay.

---

¹ Dakoomingtigan, ereyga, “guriga” waxa oo tilmaamaya guryaha kalkaalisooyinka ee la isku daryeelo ee shatiga leh.

Eegista Aqbaaradka

1. Deeganaha ama qofka sharci ahaanta mataalayo isaaga ama iyaada ayaa xaq oo leh, kadib codsi hadal ahaan ama qoral ah, in aay helaan aqbaaradka dhamantii ee ku adaan isaaga shaqsi ahaantiisa ama iyaada shaqsi ahaanteeda oo aay ku jiran aqbaaradka kiliniga ee dhaw ee mudaadii 24 sac (laga reebo axada iyo sabtida iyo malmaaha fasaxa); iyo
2. Kadib codsi ah aqbaardkisa ama aqbaaradkeeda eegistisa, in aay ku ibsaadan qarash aan ka badneyn qarashka oo dagan bulshada codsiyaad aqbaaradka ama in ka mid ah codsi kadib ama si wargelin/ogeysin guriga ka hore 2 maalmood oo ah maalmaha la shaqeyo.

Fahmida Xaalada Caafimaad

1. Deeganahoo wuxu xaq oo leeyahay in si buxdo loo wargeliyo iyaado luqad iyada/isaga fahmi karo la isticmaalayo si xaaladisa caafimaad loogu sheegi karo tusale ahaan waxa oo yahay xanuunka hayo.
2. Deeganahoo wuxu xaq oo leeyahay in si buxdo xili hore loogu sheegi karo daryeelkisa iyo daweyntisa iyo wixii isbadal ee ku yimaado daryeelka ama daweynta oo sameyn ku yeelan karo caafimaadka guud ee deeganahoo.

Diidmada Daaweynta

Deeganahoo wuxu xaq oo leeyahay in oo diido daweyn, diido ka qayb gal daarasad ama buxiyo dardaaran.

Wargelinta Xuquuqda iyo Ogolaansha

Guriga daryeelka waa in oo wargeliya deeganahoo hadal ahaan iyo qoral ahaan iyaado la isticmaalayo luqad oo fahmayo deeganahoo xuquuqdisa iyo dhamman sharciyada iyo sharuucda oo yaalo dhaqanka iyo masuuliyada saran deeganahoo xiliga oo joogo guriga daryeelka. Wargelinta nooca ah waa in la bixiya ka hore ama xiliga la qabilayo deeganah ama xiliga aay joogan guriga daryeelka. Aqbalista aqbaaradka nooca ah iyo wixii laga badalayba waa in la ogolaada qoral ahaan.

Aqbaarad ku Saabsan Medicaid iyo Medicare

1. Guriga waa in oo qoral ahaan u wargeliya deeganee waliba oo xaq u leh faaidooyinka Medicaid xiliga ogolaanshaha joogista guriga kalkaalisoooyinka/daryeelka, marka deeganaho loo ogolaado Medicaid ah mid:
  - A. Agab iyo adeegyada laa raaciyay adeegyada guriga kalkaalisoooyinka/daryeelka ee ku liifaqan qorshaha ceymiska gobolka ee loo yaqan Medicaid Plan ahna mid deeganaho;

- B. Agabka iyo adeegyada kale ee guriga daryeelka bixinayo kaaso lagu daalicii doono deeganaho iyo qarashka intuu la agyahay loogu daalicii doono adeegyada; iyo
2. Wargeli deegane waliba marka isbadal lagu sameeyo agabka ama adeegyada la siinayo.
3. Guriga daryeelka waa in oo wargeliya deegane waliba ka hore, ama xiliga aqbalista, iyo si joogto ah xiliga deeganaho guriga deeganyahay, loo sheego adeegyada oo guriga ka heli karo iyo qarashka adeegyada lagu bixiyo oo aay ku jiran adeegyada aaysan bixin karaarka caafimaadka ee loo yaaqan Medicare ama qiimaha jaban ee guriga oo dagsan.

Qoral Sharaxayo Xuquuqda Sharci Ahaan

1. Guriga waa oo dhiba qoral sharaxayo xuquuqda sharci ahaan kaas oo isagu jiro:
  - A. Sharaxad ku sabsaan qabka loo difaacayo daqliga qofka.
  - B. Sharaxad ku sabsaan waxa looga bahanyahay iyo qabka loo marayo oo qalbiga faaidoyinka Medicaid, kuwas oo aay ku jiran xuquuqda lagu codsan karo in la koor meero iyaado la marayo xeerka loo yaqan Social Security Act, qeybtisa 1924C taas oo lagu ogaan karo ilaa heerka qeyraadka qofka laga guuyo dhanyahay ee shirkad gaar ah ka helan iyo kuwa ka so galo qayradka bulshada ee so gaalo laamanaha qofka deeganaho oo aan la so cadeyn laama ogolan wixii qarash ee laga bixin karo qofka laamanaha la ah shaqsiga iyo bixinta heerka qarashkisa/qarashkeeda ee Medicaid ogolaatay;
  - C. Waraq aay ku qoranyihiin magacyada, cinwaanada, iyo taleefoonada dhamman hay'adaha dadka udoodo tusaale ahaan hay'ada wareysiga iyo shatiga ee gobolka, xaafiska leeyanka bixiyo ee gobolka, barnaamijka loo yaqan ombudsman ee gobolka, waxda difaaca iyo udoodida dadka, iyo qaybta ka hortaga musuqmasuuqa ee hay'ada Medicaid; iyo
  - D. Orah sheegeyso in deeganaho cabaasho u gudbin karo hay'ada wareysiga iyo shatiyaalka ee gobolka taas oo ku aadan xumeyn, dayac, iyo dhummin alaab oo leeyahay deeganaho ee yaalo guriga, iyo in la raaci waayo dardaraanka oo dagsan deeganaho.
2. Guriga waa in oo si weyn oo soo bandhiga aqbaarad ah qoraalo, deeganayashoona siiya iyo codsayaashada xiliga la qabilayo aqbaarad orah ahaan ah iyo mid qoraal ahaan ah oo sharaxayo sida loo codsado iyo loo isticmaalo Medicare iyo Medicaid faaidooyinka aay bixinyaan, iyo sida aay karaarkan oo bixin karan qarashadka aay ogolyihiin ee aad gashay intaa adaan helin karaarka.

Dardaraanka Hore

1. Deeganaho wuxu xuquuq oo leeyahay in oo helo aqbaarad qoral ah oo ku sabsaan sharuucda hore oo aay ka mid yihiin aqbaarad ku sabsan sharciyada oo dagsan guriga in oo dhaqan galinayo sharuucyo hore iyo sharciyaada la xidido ee gobolka oo yaalo.
2. Deeganaho wuxu xaq oo leeyahay in ka hadlo sharuucda hore oo dagsan.

Dhakhtarka ka Howlgalo

1. Deganaha xaq ayuu u leeyahay in uu doorto dhaqtar u gaar ah oo ka howlgala degaankiisa.
2. Xarunta waa in ay la socodsii degane kasta magaca, takhasuska, iyo qaabka loola xiriiri karo dhakhtarka ka masuul ah kiiska deganaha.

Isbadal Wargalin

Xarunta waa in ay si degdeg ah ku wargalisaa deganaha; la tashato dhakhtarka deganaha; hadii la ogyahayna, la socodsiiso sharci yaqaanka deganaha ama xubin qoyska deganaha ka mid ah marka ay jiraan:

- A. Dhacdo uu ku lugleeyahay deganaha taas oo keentay dhaawac ama u baahan faragalin dhakhtar;
- B. Isbedel weyn uu ku dhaco jirka, miyirka ama xaalada cilmu nafsiga deganaha;
- C. Ay jirto baahi weyn oo badasha daaweynta deganaha; ama
- D. La gaaro go'aan deganaha looga wareejiyo ama looga saaro xarunta.

Iska Badalida Qolka iyo Qofka Qolka Kula Deegan

Deganaha xaq buu u leeyahay in la wargaliyo ka hor intaan qolkiisa/keeda ama qofka qolkiisa/keeda la wadaago la badalin.

Miisaaniyada Shaqsiga

1. Deganaha xaq buu u leeyahay in uu maamulo arimaha dhaqaalihiiisa ama dhaqaalaheeda, loogamana baahna in uu deganaha miisaaniyadiisa shaqsi ku keydsado xarunta.
2. Kadib marka deganaha laga helo ogalaansho qoraal ah, xarunta waa ay heyn kartaa, ilaalin kartaa, maamuli kartaa walina xisaabin kartaa miisaaniyada shaqsi ee deganaha keydka xarunta uu ku shubay.
  - A. Xarunta waa in ay keyd ama keydya faa'iidada badata dhaliya ku shubtaa miisaaniyada shaqsi ee deganaha hadii ay miisaaniyadaas ka badantahay \$50. Keydyadaas waa in ay ka gooniyihiin kuwa xarunta isla markaasna dhamaan faa'iidad ku korodhay miisaaniyada deganaha waa in lagu wareejiyaa keydkaas.
  - B. Xarunta waa in ay ku ilaalisaa miisaaniyada deganaha keydya aan kordhin faa'iido, kordhiyo faa'iido ama kuwa lacagta cadaanka ah loogu talagay hadii miisaaniyada deganaha aysan ka badneyn \$50.

3. Xarunta waa in ay dhistaa walina sameysaa nidaam si buuxda oo dhameystiran u hubiya in xisaabaadka miisaaniyada shaqsi ee degane kasta uu xarunta ku aaminay ay kala gooni yihiin, iyadoo waliba la raacayo mabaadiida xisaabaha la isku raacsanyahay.
  - A. Shirkada waa in aysan ku darin wixii dhaqaale ee oo leeyahay deeganaha dhaqalaha guriga leeyahay ama dhaqalaha oo leeyahay qof kale oo ah degane.
  - B. Qoral sharaxayo dhaqalaha shaqsiga waa in oo yahay diyar dhowrki biloodba iyo marka oo codsado deeganaha ama qofka sharciyaan mataalocodsado.
4. Haddii oo geeriyoodo deeganaha oo ku leh dhaqaale shaqsi ahaaned guriga, guriga waa in oo gudbiya dhaqalaha deeganaha mudo 30 bari gudaheed iyo sharaxaad dhaqaale oo ku sabsan daqliga in oo u gudbiya shaqsiga ama waxda saxda ah ee ogolanayso daqliga la sinayaay deeganaha ee gobolka kaga imanayaay.

Wargelin ku Aadan Baqiga/Macqul ah in La Xiiro Faiidooyinka Medicaid

Guriga waa in oo wargeliya deegane waliba oo helo faiidooyinka Medicaid:

1. Marka lacagta ku jirto deeganaha akoontigiisa aay garto ilaa \$200 in ka yar lacagta loo qondeyaay shaqsiga ee ka imaato Waxda Lambarka Bulshada (SSI), iyo
2. Haddii lacagta ku jirto akoontiga lagu daaro faiidooyinka kale ee oo helayo deeganaha oo aay kor oo dhafayso xadiidka dhaqaale ee looga bahanyahay shaqsiga helo faiidooyinka Lambarka Bulshada (SSI), deeganaha waxa ka xirmi karo faiidooyinka oo ka helo Medicaid ama Lambarka Bulshada (SSI).

Cadeynta Awooda Aminiga Dhaqaale

Guriga waa in oo so ibsada cadeyn hubsasho, ama oo cadeya hubsasho aay ku qanci Waxda Xoghayaha Adeegyada Caafimaadka iyo Adamaha (Xooghayaha), si loo habsado in amniga dhaqalaha shaqsiga leeyahay ee deeganaha guriga loo dhiban-karo.

Xadiidnaanta ku Dalacista Dhaqalaha Shaqsiga

1. Guriga ma ku dalaaci karan deeganaha dhaqalahisa garka ah alaabta ama adeega aay bixiyeen karaarka caafimaadka ee Medicaid ama Medicare (marka laga reebo baqiga ama qiidmadaha laa doonayo in shaqsiga si gar oo bixiyo isaga).
  - A. Adeegyada aay ku jiran kuwa aay bixiyaan Medicare iyo Medicaid karaarkooda. Xiliga qofka oo haystay karka Medicare iyo Medicaid ee oo joogay guriga, guriga kuma daalacii karan adeegyadan ama alaabtan qofka deeganaha ah:
    - a. Adeega kalkaalisooyin
    - b. Adeega cunada

- c. Barnamij howlo kala duwan bixiyo
  - d. Qolka/adeega hagaajinta sariirta
  - e. Alaabta nadaafada joogtada lagu sameysto sii qofka bahidisa shaqsi ahaaneed loo dabalo, waxa ka mid ah, balse aaysan ku idleen:
    - agaabka timaha lagu hagajisto, sida shanlo, boraash
    - saboonta qawayska, saboonta disha jeermiska, ama nadiifiyal si qas ah qofka loogu so qoray marka la cadeyo in la daweynayo dhibato xaga maqarka si cabuuq ama infeekshan loga saaro. si loo daweeyo
    - saakin, kareemka xirmada
    - daawada cadeyga ilkaha, boorashka cadeyga, kolaada ilkaha, fandhicilka ilkaha, doonta ilkaha qashinka looga saro
    - kareemka jirka qooyo
    - xanshida doofka/ilinta, soof, soofka dhagaha
    - carfiyaha la marsado kilkisha ama jirka
    - daryeelka joogtada ah iyo agaabka, xanshida nadiifinta, iyo waxyabaha la xidiido
    - shukumano, marada lagu xirto isbitalka, shukumanka wajiga
    - dawooyinka laga so ibsan karo dukaanada
    - adeegyada nadafaada timaha iyo cidiyaha
    - qowayska, iyo
    - waxyabaha yaryar ee shaqsiga nadiifintisa ah
  - f. Adeegyada bulshada ee sameeyo daweeynta.
- B. Adeegyada iyo agaabka lagu daalici karo deeganaha dhaqalahisa. Waxa hoos ku xusan qeyb guud oo ka mid ah tusale ahaan adeegyada iyo agaabka lagu daalici karo dhaqalaha shaqsi ahaaneed ee deeganah. Waxa hoos ku xusan tusaale ah agaabka iyo adeegyada guriga oo ku daalici karo deeganaha haddii deeganaha oo codsado, haddii guriga daryeelka oo wargeliyo deeganaha in lagu daalicii doono, iyo haddii qarashka aaysan bixin karaarka caafimaadka ee Medicare iyo Medicaid:
- taleefon
  - teleefishin, ama raadiyo loo isticmaalo si shaqsiyan ah
  - alaabta shaqsi ahaanta loo isticmaalo sida kuwa sigarka lagu caawo, qurxinta iyo sharaxada, iyo macmaacanka
  - alaabta la isku qurxiyo, lagu xaaqo qashinka, iyo adeegyada aaysan bixin karaarka caafimaadka ee Medicare iyo Medicaid
  - dharka shaqsi ahaaneed
  - qalaabka wax lagu aqristo ee shaqsi ahaaneed

- giftiyaada loo so ibiyaay deeganaha owgis
  - dhirta iyo fiyooraayasha
  - xaflaadaha isku-imaadka iyo madadaalada ee lagu qabto banaanka ee aan ku jiran barnaamijka howlaha
  - adeegyada aaysan bixin karaarka caafimaadka sida kalkaalisoooyin ama caawiyal si gar ah loo shaqaleysto
  - qol gaar ah, marka lagu reebo bihi daaweyn marka aay jirto (tusaale ahaan, marka bukaanka la kaarantilo caabuuq la xadiidayo owgeed), iyo
  - cuntada sida gaarka ah lo diyaariyay iyo ama qaaska ah marka la codsado marka laga reebo kuwa guud ahaan loo diyaariyay guriga idil.
2. Codsiga alaabtan iyo adeegyadan.
- A. Guriga waa in oo saan ku daalicin deeganaha (ama qofka mataalo) alaab ama adeeg deeganah oo saan codsan.
  - B. Guriga waa in oo saan ku xirin deeganaha (ama qofka mataalo) in aay codsadan alaab ama adeeg si loo qabilo ama joogitankooda loo si ogolaado.
  - C. Guriga waa in wargeliyaa deeganah (ama qofka mataalo) codsiga alaab ama adeeg lagu daalici karo deeganaha iyo waxa qarashka oo noqon karo.

Siirta iyo Sharciga Xifdinteeda

1. Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in la ilaaliyo siirtisa shaqsi ahaaneed ee ku aadan aqbaaradka cafimaadkisa iyo ariimahisa shaqsi ahaaneed. Ariimaha siirta shaqsi ahaaneed waxa ka mid ah, heeshiska, daaweynta, wada hadalka qoralka ah iyo midka telefoonka, daryeelka shaqsiga, booqashada, kulaamada qoyska iyo kooxaha deeganayasha, balse micnaha ma ahaan in guriga daryeelka bixiyo qol oo gaar ah deegane waliba.
2. Marka laga reebo sida lagu sheegay sadarka 3aad ee qeybtan, deeganaha wuu oogoolan kara ama diidi kara sideynta aqbaaradkisa shaqsi ahaaneed ee ku aadan caafimaadka ama shaqsiyadiisa in la siiyo shaqsi waliba oo aan ka mid ahayn shaqalaha guriga daryeelka.
3. Xuquuqda deeganahay oo ku diidi karo in la bixiyo aqbaaradkisa shaqsi iyo cafimaad ka mid ma ahaan haddii:
  - A. Deeganaha loo gudbinaayo xaruun kale oo daryeesha; ama
  - B. Sharciyaan wajib aay tahay in.

Eegista Naatijooyinka Rayi'uruurinta

Deeganayasha waxa aay xaq oo leyahiin in aay arkan naatijooyinka rayi'uruurinta aay sameyeen rayi'aruuriyasha gobolka iyo federaalka iyo qorshe waliba oo wax lagu saxay oo sameyn ku yeeshay guriga daryeelka. Guriga daryeelka waa in naatijooyinka dhigan meel aay ka aqrin karan ama ka eegi karan deeganayasha ogeysiis ku sabsaana waa in aay ku dhajiyaan meelaha.

U doodista Macaamiisha

Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in helo aqbaarad ka yimaado hay'adaha u doodayo, iyo in la siiyo fursaada oo kala xiriiri karo hay'adahas.

Shaqada

Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay:

1. In oo diido u adeegista guriga daryeelka.
2. In oo qabto adeeg guriga leeyahay, haddii oo deeganaha jecleysto, marka:
  - A. Guriga daryeelka aay qoral ahaan oo keydiiyaan baahida iyo jecleysiga in deeganaha shaqo qabto sida ku xusan qorshaha daaweynta.
  - B. Qorshaha waa in lagu cadeeya shaqada nooca aay tahay ee la qabtay, iyo haddii aay tahay mid bilaash lagu qabtay ama mushaar lagu bixiyay.
  - C. Siinta qarashka adeega lagu qabtay waa in qiimaha yahay mid sax ah; iyo
  - D. Deeganaha wuxu ogolaadey qabka shaqada loo qondeeyay sida ku qeexan qorshaha daryeelka.

Boostada

Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in oo si furan xiriir oo sameyn karo, iyaado aay ka mid tahay xaquuqda:

1. In oo diro ama loo so diro warqaado boosto aan la furey.
2. Isticmaali karo agaabka qoraalada, istaambiyada boostada, iyo alaabta kale ee wax lagu qorto isagu qarashka iska bixinayo/jeebkisa ka bixinayo.

Xaquuqda Helista/Booqashada

1. Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in oo helo waxyabahan so socda, guriga daryeelkana waa in aay si degdeg ah u siyaan aqbaaradka:
  - A. Qof waliba oo mataalayo Waxda Xogheynta;
  - B. Qof waliba oo mataalayo Gobolka;
  - C. Dhaqtarka deeganaha daryeelayo;
  - D. Waxda loo yaqan Daryeelka Mudada-badan ee ombudsman ee Gobolka;
  - E. Hay'adaha kale ee masuulka ka ah difaacida iyo hay'adaha udoodo dadka miskaxiyaan curyaanta ah iyo shaqsiyaadka xanuunka miskaaxda qabo;
  - F. Iyaado aay ku xirantahay xaquuqda deeganaha in oo diido ama ka baxo ogolaansho horey u oo sameyaay, ama dadka qoyskisa ka midka ah ama qarabadiisa, iyo

- G. Iyaado aay ku xirantahay xadiidnan macqul ah iyo xaquuqda deeganaha in oo diido ama ka baxo ogolaansho horey u oo sameyaay, dadka soo booqanayo deeganaha ogolaanshahisa heysto.
2. Guriga daryeelka waa in oo bixiya siismo macqul ah in aay siyaan deeganaha hay'ad ama shaqsiyaad waliba oo bixiyo adeegyada sida caafimaadka, adeega bulshada, sharuucda, ama adeegyo loo keeno deeganaha, kuna xiran xaquuqda diidmo ama ka bixis ee deeganaha.

Waxda Loo Yaqaan Ombudsman Helitaankisa Aqbaaradka Caafimaadka

Guriga daryeelka waa in oo u ogolaada dadka ka socda waxda Ombudsman ee baritaanka in aay eegan aqbaaradka deeganaha ogolaanshisa ama qoyska deeganaha marka aay ogolaadan iyaado la waafijinayo sharuucda Gobolka.

Taleefoonada

Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in oo helo taleefoon oo wax ka wicii karo isaago oo aan la maqlayn.

Hantida Shaqsiga

Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in oo haysto hantidisa/alaabtisa isla markana isticmaalo, waxa ka mid ah, sharaxad/misaas, dhar haboon, iyaado aay ku xirantahay meesha intaa aay qaadi karto, iyo dabcan haddii aaysan hay'sashada alaabta jaabineyn xaquuqda caafimaadka iyo amniga deeganayasha kale.

Lamanayaasha Is-Qawo

Deeganaha wuxu xaq oo leeyahay in oo qol la wadaago lamaanheeda/diisa marka aay is qaawan aayna deeganyihin isla hal guriga daryeelka labadoodana aay ogolaadan isla dagiitaanka.

Qaadashada Daawada

Shaqsiyaad waa oo qadan karaa daawada haddii aay kooxda dhaqatiirta ah aay ogolaadan in aaysan wax qaatarii keenayn taani.

Diidmada Gudbinada Qarkood

1. Shaqsiga wuxu xaq oo leeyahay in diido in loo gudbiyo qol kale guriga daryeelka dhaxdisa, haddii ugudbinta qolka kale micnaheedo tahay in la raaro:
  - A. Deegane joogay guriga kalkaalisoooyinka xirfaadlayasha, loona raarayo qayb ka mid ah guriga balse aan lahayn adeegyada kalkaalisoooyinka xirfaadlayasha in oo ka mid noqdo; ama
  - B. Deegane guriga daryeelka kalkaalisoooyinka joogay, loona raarayo qayb ka mid ah guriga kalkaalisoooyinka xirfaadlayasha balse ka tirsan guriga daryeelka.
2. Xaquuqda deeganaha ku diidayo in la gudbiyo/raaro daruufahas marka aay jiran ma sameynayso uqalmida ama helista faa'iidooyinka karaarka caafimaadka ee Medicare ama Medicaid.

Qabilista, Gudbinta, iyo ka Bixinta

1. Guriga waa in aay oo ogolaadan deeganaha in aay guriga joogan, waana in aaysan gudbin ama aaysan ka saarin deeganaha guriga ilaa:
  - A. Gudbinta ama ka bixintaaayna u haboontahay baahida deeganaha ee aan lagu dabooli karin guriga daryeelka;
  - B. Haddii gudbinta ama ka bixintaaay tahay mid haboon sababto ah caafimaadkadeeganaha ayaa sidii hore kasoo roonaday deeganaha uma bahna in oo joogo guriga daryeelka;
  - C. Haddii amniga deeganayasha guriga-daryeelka wax qatari ku jirto;
  - D. Haddii caafimaadkadeeganayasha wax qatari la gaalin karo;
  - E. Haddii deeganaha oo ku guul daraystay, kadib tixgalin macqul ah iyo wargelin, in u bixiyo (ama u bixiyay qarashka lagu lahaa ee Medicare iyo Medicaid) ee oo ku joogay guriga daryeelka. Deeganayasha loo ogolaado in aay helan faa'iidooyinka Medicaid kadib marka lagu qabiilo guriga daryeelka/kalkaalisoooyinka, guriga kalkaalisoooyinka wuxu kaliyaa u ku daalicii kara deeganaha qarash macqul ah sida ku xusan xeerarka Medicaid; ama
  - F. Haddii guriga daryeelka go'aansado in aay shaqo joojiyaan.
2. Ka hore intaa guriga daryeelka gudbin deegane, guriga waxa waajib ku ah:
  - A. In aay wargeliyaan deeganaha, iyo, haddi la yaqaano, qof ka mid ah qarabadiisa, ama sharciyaan mataalo deeganaha marka gudbin ama ka saaris aay jirto iyo sababta isbadalka loo sameynayo oo qoral ahaan luqad aay fahmi karan si fudud ugu qoran.
  - B. Waana in lagu qora qeybta aqbaaradka ee deeganaha.
3. Wargelinta qoran waa in aay iskugu jirta sidan:
  - A. Sababta gudbinta ama ka bixinta;
  - B. Taariikhda saxda ah ee gudbinta ama bixinta;

- C. Goobta deeganaha loo gudbiyay ama loo bixiyay ;
  - D. Goobta loo gudbiyay ama loo saaray Aqbaarad sheegayso in deeganaha;
  - E. Magaca, cinwaanka, iyo taleefoonka waxda daryeelka waqtiga dheer ee gobolka ee xaafiska ombudsman loo yaqaan;
  - F. Deeganayasha curyaanta ah ee degan guryaha kalkaalisoooyinka daryeelka, waa in la siyaa aqbaaradka sida cinwaanka, taleefoonka, iyo magacyada hay'adaha udooda difcaana dadka curyaanta; iyo
  - G. Guriga kalkaalisoooyinka ee deganyihin deeganayasha xanuunka miskaxda qabo, sida cinwaanka, taleefoonka, iyo magacyada hay'adaha udooda difcaana dadka qabo xanuunka miskaxda.
4. Xiliga wargelinta.
- A. Wargelinta gudbinta ama bixinta waa in la sameya 30 malmood ka hore intaa aan la gudbin ama bixin deeganaha.
  - B. Wargelin waxa la sameyn kara sida ugu dhaqsiiyaha badan ee macqulka ee la aqbali karo intaa aan la gudbin ama la bixin deegane sida ku sharaxaan xaruufta 1aad ee (A-F) iyo marka deegane usaan deeganen guriga mudo 30 malmood ah.
  - C. Guriga daryeelka waa in aay siyaan deeganayasha xili ku-filaan ee isku diyaarin karan ama lagu sharaxi karo si loo hubiyo amniga iyo gudbin ama bixin si nidaam leh oo dhacdo.

Wargelin Sharuucda Sariir-Haysmo iyo Dib-uqabilid

1. Ka hore intaa guriga kalkaalisoooyinka daryeelka u saan ugudbin deegane isbitaalk ama oo ogolaan deegane in oo aado goob daweyn, guriga daryeelka kalkaalisoooyinka waa in oo aqbaarad qoran siyaan deeganaha iyo qof ka mid ah qoyskisa qof ka mid ah ama sharciyaan mataalo, aqbaaradkas oo si caad u sharaxayo:
  - A. Mudada sharciga sariir-haysmada ee ku xusan qorshaha Gobolka, haddii aayba jirto, marka deeganaha loo ogolaado in oo laabto joogisti guriga daryeelkana si waato; iyo
  - B. Guriga daryeelka kalkaalisoooyinka sharuucdisa ku aadan mudada sariir-haysmada, oo ogolaanshada.
2. Waqtiga loo gudbiyaay deegane isbitaal in la seexiyo ama daweyn loo bixiyay, guriga daryeelka waa in oo siyaa deeganaha iyo qoyskisa qof ka mid ah ama sharciyaan mataalo qoral wargelin kaas oo sharaxayo mudada sharuucda sariir-haysmada.

3. Guriga daryeelka waa in oo sameeya isla markana raaca sharuucyo qoral ah taas oo qeexaysa haddii deegane loo bixiyo isbitaal in la seexiyo ama daweyn aado mudo dhafayso intaa ku xusan qorshaha sariir-haysmada ee Gobolka, in lagu aqbaalo guriga daryeelka durbadiba sida ugu dhaqsiyaha badan ee oo diyaar ku noqdo qol leh laabo sariir oo qas ah haddii deeganaha:
  - A. Ku qasbanyahay in oo helo adeegyada guriga daryeelka laga bixiyo; iyo
  - B. Unaa qalmo guriga daryeelka ee adeegyadisa bixiyan karaarka Medicaid.

Helista Daryeel Loo Simanyahay oo Qimo Leh

Guriga waa in oo sameeya isla markana howl-galiya sharuucyo is wafaaqsan oo ku saabsan gudbinta, ka bixinta, iyo adeegyada kale duwan ee diyaarka oo ah dadka oo idil iyaado aan la eegeyn awoododa dhaqale sida ku xusan qorshaha Gobolka.

Xakameynta

Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in oo ahaado mid aan xoriyaada laga qaadin si kastaba aay tahay qabka jir iyo miskaax ahaanba loo xakameyo si dabeecadisa loo dajiyo ama howl loo fududeeyo, aaysana ahayn mid daruuri ah si loo daweeyo calaamadaha xanuunka deeganaha hayo.

Handaadada/Gacan-dhafka

Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in u xor ka ahaado xandaadada aflagaado, jir ahaan, galmo ahaan, iyo miskax ahaan, iyo iqaab jir-dilis iyo in laga saaro goobta u deegna isaga oo aan ogoleyn.

Qiimaha Nolasha

Guriga daryeelka waa in aay u daryeelana deeganayashooda qab iyo meel horumariso ladnaanta iyo horukaca nolasha deegane waliba.

Sumcaada

Guriga waa in aay horumariyan daryeelka deeganaha qab iyo meel horumariso ama kobciso deegane waliba sumcaadisa iyo xismaadisa iyaado loo aqoonsanayo shaqsiga si buxdo.

Go'aanka iyo ka Qeyb-qadashada

Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in u:

1. Doorto waxyabaha oo rabo, waqtiyada, iyo daryeel caafimaad oo wafaqsan daanahisa, baahidisa, iyo qorshahisa daryeelka;
2. In aay la sheekeysan karan qeybaha ka mid ah ah bulshada marka lagu jiro guriga daryeelka gudahisa ama banaankisa; iyo
3. U door ka ciyaari karo nolashisa waxyabaha muhiimka oo ah.

Ka Qeyb-qadashada Kooxaha Deeganayasha iyo Qoysaska

Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in o isku diba rido kooxo deeganayal ah ama ka qeyb qato kuwa gudaha guriga daryeelka.

Ka Qeyb-qadasha Howlaha Kale

Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in oo ka qeyb qato howlaha isku-imaadka, howlaha dimaha, ama bulshada ee aan so fara-gashan xaquuda deeganayasha kale ee ku jiro guriga daryeelka.

Daboolista Baahida

Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in oo degnaado adeegna ka helo guriga daryeelka kaas oo daboolayo bahidisa iyo durbidididsa shaqsi-ahaaned, marka laga reebo marka caafimaadka ama amniga shaqsiga kale ama deeganayasha kale aay qatar galeyso.

Handaadada/Gacan-dhafka

Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in u xor ka ahaado xandaadada aflagaado, jir ahaan, galmo ahaan, iyo miskax ahaan, iyo iqaab jir-dilis iyo in laga saaro goobta u deegna isaga oo aan ogoleyn.

Eedeynta

1. Deeganaha wuxu xaq oo leyahay in oo codkisa ka dhibto wixi ee deeyn ah iyaado wax la midab-taakorin ama argoosasho aaysan jirin. Eedeymaha noocas wax ka mid ah sida ku xusan thosh 34129 iyaado la ixtiraamayo daweynta la sameyaay iyo kuwa aan la sameyn intaaba; iyo
2. Dadal degdeg ah oo aay sameyan kooxda guriga daryeelka si aay iskugu dayan in aay xaliyan eedeynta deeganayasha aay qaban, oo aay ku jiran kuwa ka dacwoonayo deeganayasha kale dabeecadahooda.

QEYRAADKA BULSHADA

(XAAFIISKA DACWOYINKA GURYAHA CAAFIMAADKA)

OFFICE OF HEALTH FACILITY COMPLAINTS

PO BOX 64970

ST. PAUL, MN 55164-0970

(800) 369-7994 ama (651) 201-4200 (Metro)

(OMBUDSMAN-KA DARYEELKA WAQTIGA DHEER)

OMBUDSMAN FOR LONG-TERM CARE

PO Box 64971

St. Paul, MN 55164-0971

(800) 657-3591 ama (651) 431-2555 (Metro)

(WAAXDA CAAFIMAADKA EE MINNESOTA)

MINNESOTA DEPARTMENT OF HEALTH

(Qeybta Sharciyeenta Caafimaadka)

Health Regulation Division

PO Box 64900

St. Paul, MN 55164-0900

(651) 201-4101

(MASHRUUCA UDOODISTA CURYAANTA)

THE DEVELOPMENTALLY DISABLED ADVOCACY PROJECT

(Mashruuca Sharuucda Caafimaadka Dhimirka)

The Mental Health Law Project

430 First Avenue North, Suite 300

Minneapolis, MN 55401-1780

(800) 292-4150 ama (612) 332-1441 (Metro)

(ADEEGYADA KOOR MEERISTA IYO EEGISTA DAACADNIMADA)

SURVEILLANCE & INTEGRITY REVIEW SERVICES

(Madhikeydh Qiyaanada & Isticmaalka Xun-Ariimaha Lacag siinta)

(Waaxda Adeega Aadanaha ee Minnesota)

Minnesota Department of Human Services

PO Box 64982

St. Paul, MN 55164-0982

(800) 657-3750 ama (651) 431-2650 (Metro)

(Waaxda Caafimaadka ee Minnesota

Shatiga Iyo Shahadooyinka)

Minnesota Department of Health

Licensing and Certification

Boostada 64900, St. Paul, MN 55164

651-201-4101

health.fpc-licensing@state.mn.us

www.health.mn.us

TAARIKHDA: Dhiseembar, 2015

*Si aad u heshid macluamadkan
oo luqad kale ku qoran, wac:
651 201-4101*